СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 283. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 5. грудня, 1925. VOL. XXXIII. No. 283. Jersey City, N. J., Saturday, December 5, 1925. THREE CENTS

Купці вуглевого округа заповідають нове посередництво в страйку.

ВИЛКС-БАРЕ, ПА., 3. грудня. — Торговельні палати Скрентону, Вилкс-Баре й Гейзелтону, розчаровані невдачою посередництва пенсилвенійського губернатора Пиншов, постановили зробити від себе нову пропозицію властителям копалень і майнерській юнії щодо навязання нових переговорів в справі закінчення майнерського страйку.

Яка се буде пропозиція, купці ще держать у тайні. Покищо вони лишень заперечують вістку, яка свого часу появилася в газетах, а після котрої купці страйкового округа мали заявитися за посередництвом Пиншов.

ВЛАСТИТЕЛІ ЗНОВА ВИСУВАЮТЬ СВІЙ ПЛЯН.

СКРЕНТОН, ПА., 3. грудня. — Властителі копалень твердого вугля знова видали публичну пригадку про свій плян закінчення страйку, який вони виставляють проти пляну губернатора Пиншов.

Після сього пляну контракт мавби бути заключений на 5 літ; робота малаби початися сейчас; майнери малиби приняти тимчасово такі заплати й умови праці, які вони мали, коли виходили на страйк; система відчековання малаби бути знесена; на будуче всі спірні точки малиби бути розсуджувані третими сторонами (арбітрація); а в умові на будуче малиби бути відповідні міри, щоби запобігти на будуче завішенню праці.

Страйкові провідники подають до відома, що декотрі підприємства стараються вимивати вуголь та що майнерська юнія задержала чотири такі вимивачки.

ПІНШОВ ЗБИРАЄТЬСЯ ДО ДРАСТИЧНОГО КРОКУ ПРОТИ КОПАЛЕНЬ.

ГАРИСБУРҐ, ПА., 3. грудня. — Ходять чутки, що стейтовий уряд, розгніваний за невдачу свого посередництва в углевім страйку, збирається предложити слідуючій сесії стейтової леґіслятури проєкт закона, на основі котрого вуглеві компанії мають бути признані яко „публичні вжитки", себто торгуючі товаром, необхідним до життя, а тим самим підлягаючі під строгу контролю уряду.

Подібні заходи в конґресі заповіли кількох сенаторів і конґресменів.

ЗАКИДАЮТЬ ЗЛУ ГОСПОДАРКУ ҐУБЕРНАТОРЦІ.

ОСТИН, Тексас, 3. грудня. — Противники губернаторки стейту Тексасу, пані Фергасон, збираються до завзятої кампанії проти неї в стейтовій леґіслятурі. Думають вони напевно закинути її, що вона своєю нерозумною господаркою довела стейт до втрати 120,000 долярів на самому друкованню шкільних підручників для публичних шкіл. Мала вона віддати контракт на друкованнє сих книжок не тому підприємству, що предложило найнизчу оферту на конкурс, але тому, що предложило найвисшу.

УРЯД ВІДКРИВ ВЕЛИКУ БУТЛЕҐЕРСЬКУ СПІЛКУ.

НЮ ЙОРК, 3. грудня. — Прогибіційний уряд почав тут нині арештовання, як він каже, найбільшої бутлеґерської спілки в історії. Арештовано нині 20 людий, з котрих кількох добре відомі у „висших" кругах сього міста. Межи инчими арештовані Вілием Двайер, властитель перегонового поля. З ним арештовано чотирох членів федеральної прибережної служби. Уряд ще шукає богато других, вмішаних у бутлеґерство межи кількома краями світа.

ХОЧУТЬ ВІДКРИТИ ТАЙНУ ПРОПАВШОГО КОРАБЛЯ.

ВАШИНГТОН, 3. грудня. — В марті 1918. року пропав на Атлантійськім океані без сліду американський тяговий корабель Сайклопс. Мав він 19,000 тон містоти, а пропав він з усіми людьми на своїм покладі, межи якими було 57 пасажирів, 20 офіцирів та 213 мужви залоги. Наладований він був манґаном, і їхав він тоді з одного бразилійського порту до Анґлії. По дорозі вступив він дня 4. марта до Барбадосу, в анґлійській кольонії Західної Індії, щоби набрати вугля. Виплинувши з сього порту, він пропав. Ніхто ніколи не найшов з нього ніякого сліду. По кількох місяцях пошукування корабель остаточно вичеркнено з морського спису, себто признано затопленим. Здавалося, що тайна пропала в морю на віки. Сими днями однак случилася пригода, яка може дасть якийсь ключ до її розвязки. Міністерство фльоти дістало від команданта пятого фльотного округа вістку, що корабель Оріон, що возив уголь для американської воєнної фльоти, нездібний до дальшої служби, бо його боки пігнулися, а його магазини заллялися водою. Міністерство фльоти сейчас догадалося, що корабель мусів мати якусь хибу вже від самого початку, себто був невміло збудований. Рівночасно урядникам упало в очи, що Оріон се „сестра" Сайклопсів, себто корабель, збудований в той самий спосіб і на ті самі розміри, що Сайклопси. Коли отже Оріон розпадається тепер через сі хиби в будові, то можливо, що катастрофа Сайклопсів стрінула не через якесь морське нещасте, а просто через нутрішні хиби. Тому уряд приказав відослати корабель до урядових доків і вислав туди спеціяльну слідчу комісію.

Є ВСЯКІ РОДИ СТРАХУ.

СУ ФОЛС, Савт Дакота, 3. грудня. — Уряд, що веде допити проти двох жінок, пані Роджерз та її дочки Зити, обжалованих за рабунок банку Ферст Нешенел Бенк у місті Ренер, прийшов до переконання, що пані Роджерз доконала злочину зі страху перед своїм мужом. Вона виписала на банк чеки на більшу суму, як там мала, а не маючи ніякого способу, щоби заробити недостаючу суму, зі страху перед картаннем мужа зважилася на таке ризиковне діло, як напад на банк.

З БУДЕННИХ ЯВИЩ.

У Вильні засуджено поліційних урядовців за хабарі: Шольца, б. комісаря І. комісаряту на 2 роки та 6 міс. вязниці, заміщь карного дому; Римкевіча, старшого „пшодовніка" на рік вязниці; Кулаковскоґ ст. „пшодовніка" на рік; Шнайдра на 5 міс.; Павловіча, б. голови слідчого уряду, на два тижні. — У Варшаві поліція відкрила тайну хліборобську секцію центр. комітету поль. комуністичної партії і арештувала кількох її членів. — У Варшаві доразовий суд засудив бандита Сташкевича на розстріл за вбивство жінки сокирою та грабіж.

ХОТЯТЬ ЗНИЩИТИ ТВЕРДИНЮ.

Петропавловська твердиня у Ленінграді має бути знищена, а на її місці заведений спортовий парк. Таким є рішення ленінградської міської управи. Залишиться тільки церков, де находяться царські гроби і кілька инших історичних місць. Петропавловська твердиня побудована в початках XVIII. ст. відома, перш усього своєю вязницею для політичних вязнів, далі карбівнею, старим арсеналом і артилерійським музеєм.

ЧОМУ ЗЯБЛИК СПІВАЄ?

Зяблик співає майже цілий рік, лише тоді ні, як пириться (липень-вересень) і в тяжкі для життя місяці (грудень, січень). Спів той не є в звязи з паруванням, бо час співання є значно довший від часу діяльности полових желевів. Отже спів того птаха — на думку природника Бекера — є прикметою зяблика. Він співає тоді, коли йому добре діється.

МОГИЛА МАРКА ВОВЧКА.

Похована наша знаменита письменниця на хуторі Долінському в теперішній Кабардинській республиці на Передкавказзю, в саду одної з віль під ч. 120. Кореспондент московських „Известий" відвідав цю могилу і знайшов її цілком зарослою буряном, зрівняною з землею, з похиленим надмогильним памятником.

НОВЕ ЛІТО В СИБІРІ.

„Правда" подає звістку, що тепер на Сибірі — справжня літна температура. Дерева наново заквітли, появились фіялки та инші весняні квітки, метелики, жуки. У такій порі такої температури в Сибірі не було ще ніколи. Може й для нас приготовляє природа таку саму несподіванку?

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. ПП. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1926 для членів У. Н. Союза вже розпочалась і що вже вислано календарі на адресу пп. секретарів для слідуючих відділів:

Від. 2, 7 (2 п.), 8 (2 п.), 13, 15, 18, 21, 31, 35, 42, 61, 62, 69, 73, 83, 90, 114, 116, 120, 123, 127, 137, 153, 154, 177, 191, 212, 227, 232, 236, 245, 282 (2 п.), 300 (3 п.), 305, 330, 332, 347, 350, 377, 384.

Повисше вимінені посилки зістали вислані почтою дня 4. грудня.

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить Адмін. „Свободи".

МОЖЛИВЕ НАСЕЛЕННЄ ЗЕМЛІ.

Вже найшовся вчений Анґлієць др. Ґріфіт Тейлор, який обчислив, скільки людий зможе поміститись у поодиноких частинах світа. Населеннє Европи може зрости й зросте до 400 міліонів, Північної Америки до 700 тисяч міліонів, південної Африки й Австралії до 70 міл.

ПЕРЕДСМЕРТНЕ ПИСМО РИЛЄЄВА.

Московська преса принесла вістку, що в Золотоноші на Україні найдено оригінал передсмертного листа відомого російського декабриста і поета Рилєєва, написаного до його жінки. У відповідь на ту вістку помістив у берлінському „Рулю" окрему статтю М. Л. Гофман. Автор її твердить, що оригінал того листа Рилєєва має він і набув його перед двома роками в Парижі. Супроти цього називає він відкритий у Золотоноші манускрипт лише копією. Саме в цьому році припадає століття повстання декабристів, у якому велику ролю відіграв повішений поет Рилєєв. Нашій публиці відома його поема „Войнаровський", що вийшла в українському перекладі окремою відбиткою.

ОФІЦИРСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ГУМОР.

Минулого місяця ґенерал Людендорф приїхав до Бреславу, щоби взяти участь у великім партійнім вічу. Бувші штабові офіцири, що довідались про цей приїзд, склались на спільний вінок під памятник великого Мольткого. Всі були пересвідчені, що такою маніфестацією вони хотять ушанувати Людендорфа. Та цікаві, що підходили до вінка, читали зі здивуванням напис на стяжці: „З нагоди приїзду Людендорфа — великому мовчазнику Мольткому від численних штабових офіцирів".

НЕМА КРАМУ.

Україна відчуває тепер величезну потребу в предметах першої необхідности потрібних для господарства, з окрема сільського. Порівнюючи добрий урожай цього року дав можність українському селянинові направити сяк-так господарство, але загальні умовини задоволення його потреб ріжним „промкрамом", запроваджені політикою большевиків в обсязі внутрішнього торгу, надзвичайно зле впливають на добробут селянина. Нема краму. На це скаржаться скрізь по Україні. На це скаржиться і кореспондент „Екон. Жизни" (Ч. 24, з 21. X.) з Валок на Харківщині: „майже немає мануфактури, бумажної матерії на одежу, немає бумазеї, немає такого краму, як сортове залізо, потрібне тепер... бракує шкла віконного, на яке тепер великий попит... Нема махорки, і де? мало не в районі її культури? Дуже дорогий шкіряний крам, майже на 50—60% проти осінніх цін". „Ось серед яких обставин постачання промтоварами живе тепер село", — меляхолійно зауважує Валківський кореспондент „Екон. Жизни". А в Харкові в цей саме час наркомфін укр. совнаркому Кузнецов хвалиться: „місцевий бюджет України є найбільш могутнім у цілому совітському союзі".

„ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКА ЄДНОТА".

В Празі затверджено статут чесько-українського товариства, що має служити зближенню чеського та українського елементів на основах культурних, громадських, економічних. Ініціятива цього товариства вийшла з Т-ва українських письменників, яке ще взимку скликало збори з представників українських та чеських з метою заснования „чесько - української єдности". Ті збори обрали для переведення цієї мети спеціяльний комітет, який виробив статут і зробив підготовчі кроки для орґанізації т-ва, коли його буде дозволено. Голова комітету п. Страка виїхав з Праги і справу переведення товариства в життя взяв до своїх рук заступник голови проф. О. Колесса.

ДЕРЖАВНА ФАБРИКА ВЗУТТЯ У ХАРКОВІ.

Президія Українського Держпляну рішила відкрити в Харкові велику державну фабрику взуття, яка давала би річно щонайменше 12,000 пар чобіт і стількиж черевиків.

Перша побіда премієра Бріянда в парляменті.

ПАРИЖ, 3. грудня. — Сьогодня новий французький премієр Арістід Бріян вперве дістав довіре парляменту, котрий приняв незначною більшостю голосів проект закона, по якому Банк Франції може видати нових паперових франків на суму 7,500,000,000, з чого має позичити державі 6,000,000,000 паперових франків; а також уряд має право побільшити доходовий податок о 20% і 25% на неторговельні зиски.

З палати послів сей проект закона піде до сенату, де теж стрінеться з острим спротивом.

ПАНІКА В ПОЛЬЩІ ІЗЗА УПАДКУ ЗЛОТОГО.

ВАРШАВА, 3. грудня. — Наглий упадок злотого викликав паніку не тільки серед польських фінансістів і промисловців, але й серед цілої публики.

Сьогодня продавано тут злоті по 7 американських центів.

Від вчера до нині ціни на всі продукти у Варшаві підскочили о 30% і далі їдуть вгору.

Повторяється се, що було з марками, що в продажі люди не хотять приймати злотих і домагаються долярів або інші заграничної валюти.

АНҐЛІЯ ВПОМИНАЄТЬСЯ ЗА ДОВҐИ.

ЛОНДОН, 3. грудня. — Анґлійський міністер скарбу Черчил заявив, що звернеться до Франції, Італії і Румунії, щоб зачали сплачувати Анґлії воєнні довги.

ЛІҐА НАРОДІВ ОСУДЖУЄ ГРЕЦІЮ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 3. грудня. — Слідча комісія Ліґи Народів, яка розслiджувала справу грецько-болгарського граничного спору і наїзду Греції на Болгарію, вирішила, що винувата Греція і присудила їй заплатити Болгарії $180,000 відшкодовання.

КОНЕЦЬ ВІЙСКОВОЇ ДИКТАТУРИ В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД, 3. грудня. — Війсковий диктатор Еспанії ґенерал Прімо де Рівера предложив королеви Альфонсови XIII, щоби скасовано війскову диктатуру в Еспанії, а привернено цивільну владу. Король приняв се предложеннє і доручив йому скласти кабінет.

Ґенерал Міґуел Прімо де Рівера сформував цивільний кабінет, якого він премієром, і предложив королеви до затвердження.

Сей кабінет сьогодня явився у короля і він приняв його.

Прімо де Рівера заявив, що війскова диктатура сповнила вже свою місію, бо успокоїла край і привела до ладу, а тепер по двох роках може віддати власть знову цивільному правительству. Завданнем нового правительства, каже Рівера, буде передівсім ощадна господарка.

ШРАМЕК НА МІСЦЕ ШВЕГЛИ.

ПРАГА, 2. грудня. — Чесько-словацький премієр Швегла, уступаючи, порадив президентови републики Масарикови, щоб доручив місію складення нового кабінету провідникови католицької групи в парляменті о. Шрамекови.

НЕМА ПШЕНИЦІ НА ВИВІЗ.

МОСКВА, 2. грудня. — Совєтська влада вже переконалась, що засоби пшениці на Україні вичерпані і постановила більше з України не вивозити пшениці заграницю.

КАПІТАЛІСТИ ІДУТЬ НА УКРАЇНУ.

ХАРКІВ, Україна, 2. грудня. — Сюди приїдуть представники західно-европейських капіталістів оглянути зелізні й марґанцеві рудники на Україні, щоб видати оцінку, чи сим капіталістам було-б поплатно давати гроші на експльоатацію тих рудників і вивіз руди закордон.

ШВАҐЕР БУДЕ ГОЛОСУВАТИ ЗА ШВАҐРОМ.

МОСКВА, 2. грудня. — Заступник голови „совнаркома" Леон Каменєв заявив на комуністичній конференції в Ростові над Доном (се пристаневе місто на Україні, яке совєти придiлили до Московщини), що вісти про те, начеб центральний виконуючий комітет ворогував з Леоном Троцьким, неправдиві.

Каменєв запевнював, що він самий буде на недалекому зїзді комуністичної партії голосувати, щоб Троцького принято до центрального виконуючого комітету і „політбюра" партії.

ПРИВАТНИЙ КАПІТАЛІЗМ ВЖЕ ДОЗВОЛЕНИЙ.

МОСКВА, 2. грудня. — Президія ВЦИК-а (всеросійського центрального ісполнительного (виконуючого) комітету) змінила постанови цивільного кодексу в сей спосіб, що тепер приватні громадяни в СССР. (союзі соціялістичних совєтських републик) мати-муть право оставляти своїм дітям і найблизшим кревним необмежену скількість майна.

СНІГ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 2. грудня. — В день підписання локарненського договору в Лондоні, в Берліні випав великий сніг і вкрив грубою білою габою ціле місто.

РОСІЙСЬКІ ЗБІҐЦІ ПОКИДАЮТЬ ФРАНЦІЮ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 2. грудня. — Сюди приїздить богато російських збігців, котрі цілими літами жили у Франції.

Вони кажуть, що бояться комуністичного перевороту у Франції.

І ДИНАМІТ БУНТУЄТЬСЯ.

ВАРШАВА, 30. падолиста. — Нищучи дорогоцінну і масивну російську церкву, яку тут поставив свого часу царський уряд, Поляки підложили динаміт під ґранітні мури, одначе динаміт мурів не зрушив, а натомісць наробив богато знищення в сусідних польських будинках.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОСПІШНИЙ УПАДОК БОЛЬШЕВИЗМУ

Комуністичний орган „Де Комюнист Болетин", що виходить у Парижі, помістив недавно статтю Бориса Суваріна, котрого комуністична партія Росії екскомунікувала за те, що він думав самостійно та не оглядався, чи висліди його думання годяться з диктаторами большевицької думки в Москві.

Стаття відноситься до росту большевицької думки й партії в світі. Автор змальовує справді траґічний стан большевизму. Він переходить край за краєм. В Німеччині комуністи падуть числом та впливом. Німецька комуністична партія стратила числом три четвертині своїх членів з 1923. року, вона стратила два міліони робітничих голосів, стратила вплив у робітничих юніях та вплив у фабричних радах. В Болгарії комуністичної партії просто не стало; її спершу здесятковано, а далі й зовсім стерто з лиця землі. Те саме стрінуло естонську комуністичному партію. Шведська комуністична партія роскололася, а одна частина приступила до соціяльних демократів. Анґлійська партія ніколи не була сильна числом, але тепер вона слабша, як колинебудь. На недавнім конґресі анґлійської робітничої партії, що відбувся в Ліверпули, її розгромлено до краю. Комуністичні партії в Чехословаччині, Італії й Америці не находяться в кращому положенню; перед остаточним розбиттєм уратувалися вони лишень тим, що держалися осторонь від інтернаціонального виконавчого комітету. Наконець французька комуністична партія втратила половину своїх членів, здезорґанізувалася, збещестилася та програла кожду свою кампанію.

Поминувший Росію, де комунізм находиться в зовсім виїмкових умовах, де ним піклується як делікатною рослинкою в штучно огріваних теплисках, по цілому світу слідно занепад комуністичних орґанізацій, комуністичних настроїв, запалу. Та ще важнійше, як все те, — як слушно підносить Суварін, — се занепад моральний і умовий, який дается завважати в усій комуністичній партії, не виключаючи Росії.

Інакше воно й бути не могло. Диктатура пролетаріяту, яку проголосили московські большевики, звела на ніщо панованє робітників, а відтак і саму комуністичну партію. Позбавлена свободи думання комуністична партія закисла умово й морально, і нині вона представляється як один вонючий труп.

НЕ ПОДАЮТЬСЯ

Кілька нюйорських ґазет вислало своїх сепціяльних кореспондентів на розгляд округа твердого вуґля. Хотіли вони пізнати настрої серед робітників та підприємців, уплив страйку на купців, сподівання всіх сторін, уплив страйку на бизнес і другі тим подібні річи.

На основі своїх спостережень ґазетярі однодумно стверджують, що страйкуючі майнери держаться твердо. Вони не сподіються скорого покінчення страйку, вони підорвали вже таки на добре свої ощадности, вони обмежили свою життєву стопу до річий, найпотрібнійших до життя, але мимо сього вони заявляють, що видержать у страйку, хочби сей мав тревати цілу зиму.

Подібну твердість можна завважати серед страйкарів у справах запомогового обезпечення. Десять-двайцять літ тому назад, кождий страйк потягав за собою масовий виступ зі запомогових орґанізацій. Були се наслідки того, що страйкарі були по більшій части недавні селяни. Обезпеченнє життя було для них новина. Як така вона зачислялася в розрахунках страйкаря до менче необхідних потреб, майже до роскоші й зайвини. Коли страйк потревав довше й коли страйкареви приходилося обтинати свої потреби, то він зрікався витребеньок, звичайно всяких новин, навчених в Америці, а з ними пропадало запомогове обезпеченнє.

За десять-двайцять літ наші іміґранти видно богато навчилися. Вони вже розуміють, що обезпеченнє життя для робітника так само необхідна справа, як пожива, їда, як ощадність на страйк. Вони набралися вже правдиво робітничого світогляду, вони приноровилися до американського життя. Доказом сього є факт, що страйк майнерів твердого вуґля не потягнув за собою більшого числа суспензій у членьстві запомогової орґанізації. Страйкарі видержують у своїй запомоговій орґанізації так само твердо, як вони видержують у страйку. Вони вважають своїм обовязком супроти себе й своїх товаришів стояти з ними в ряді борців за кращу долю робітників, а своїм обовязком супроти себе й своїх родин дати їм запоруку, що на случай смерти родина не опиниться без допомоги. Всяка орґанізація, яка має членів, які так добре розуміють свої обовязки, може ними похвалитися. Коли члени так твердо переконані про її потребу дял себе, то се є найкращий фундамент для такої орґанізації.

ПОВІЛЬНО, АЛЕ ПЕВНО

От такий то вчений наголовок дали московські запроданці передовій статті в ч. 322 „Українських Щоденних Вістий" з дня 29. падолиста. Має він вказувати на те, що в совітськім раю всьо в порядку та що там повільно, але зате певно йде всьо до кращого.

Та з того всього, що вони там виписали тільки одно правдиве, а саме сам заголовок. Він вимовно говорить сам за себе і то подає мимохіть дійсну правду, себто противорічить тому всьому, що в тій статті понаписувано.

Бо „повільно, але певно" то тільки перша половина того, що приповідує німецький нарід, а саме, що „повільно, але певно котимося стрімголов в пропасть", а наша большевія як всьо вивертає до гори ногами так і захотіла перевернути значіння німецької приказки і попала в халепу. Це ніби нічого для них нового, бо вони звикли вже до того, щоби що иншого проповідувати, а що іншого робити. До брехні і облуди та всього того, що приносить розклад і деморалізацію. Тим разом вони тільки нехотячи сказали собі правду о очі. Бо правдою є те, що комунізм повільно, але зате певно тратить одну позицію за другою і котиться в долину, особливо в нас Українців, серед яких для нього ніколи не було тут міцного ґрунту. Нидіє він, бо побудований на брехні і насильстві. На тій брехні, яка нанесла стільки шкоди і українському робітництву в Америці, а на якій богато наших робітників не пізналося і на жаль частина їх ще й досі не пізнається. Вона ще далі вірить в совітський рай. Не застановляється навіть як той рай на ділі виглядає, не вірить в ту страшну нужду робітництва, яке за царського режіму жило в порівнанню з теперішністю як в раю. Бо ось що пишуть „Єжедневні" в тій самій статті:

„Нові підрахунки відповідних орґанів пролетарської влади вказують, що в цьому році рівень заробітньої плати має перевисшити довоєнний". А далі: „Пересічно взяти все робітництво то загальний рівень дотепер сягав 83—84% довоєнної норми заплати." Таке тепер пишуть чорне на білім. По вісьмох літах большевицького, „робітничо-селянського" правління робітник дійшов вкінци до сього, що побирає 83% тої платні, яку побирав за царської влади. Виходить, що якби воно не було, а царський кат був куди кращий від червоного. Для нас це обоятна справа, бо ми не узнаємо ні царських ні большевицьких зайдів на Україні. Нам тільки хочеться виказати ту страшну і безцеремонну брехню, якою годують наших робітників московські ступайки від „Єжедневних", якою отуманюють наш нарід показуючи йому грушки на вербі, якою ослабляють рівнож наш національний фронт, який змагає до безпощадної боротьби зі всіми окупантами.

Бреши, але міру знай. Та наші ступайки перебрали міру і тепер їм ні в кут ні в двері. Зі всіх боків їх натискає — правда. Говорили про робітничий рай, а тут бач оголосили статистику робітничих платень, яка виказує, що робітництво голодує. Довго крутили і не оголошували, але по 8 літах треба було щось оголосити. Вишрубовали ту плату як тільки могли високо на папері, але й та ще не дорівнує тому, що заробляв робітник за царських часів. Таке тепер пишуть, а через вісім літ брехали і розповідали про гнет робітника в буржуазних краях, а про рай в большевії. От і маємо тепер той рай.

Наші ступайки дуже не люблять того, як ми говоримо про московсько-большевицьку наволоч на Україні та її вороже до українства поведення. По їхньому і під тим оглядом там всьо в як найкращому порядку. Ще ні один з них не відважився напятнувати московський наїзд і перфідну політику московського центра. Але чого лучшого можна надіятися від московських аґентів? Та зате на Україні селянин Одинець, що входить до Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету як представник селянства, що є членом президії Центрального Комітету незаможних селян, себто тих, на яких опиралася на селі радянська влада, має відвагу сказати, що Україні діється кривда в С. Р. С. Р., що Українське Державне Видавництво друкує забагато російських книжок в часі, коли на українську книжку нема фондів та що українські культурні та господарські інтереси терплять наслідком московської тенденційної політики. Московські ступайки з Ню Йорку не відважуться навіть передрукувати його мови ні того, що сказав проф. Яворський, що наукові установи на Україні одержують десять разів менше гроший, ніж наукові заведення того самого типу в Росії.

Український нарід на Радянській Україні зростає в силу. Це правда. Але набирає тої сили серед безнастанної боротьби з такими самими ступайками, як редактори від „Єжедневних", що то затягають на наш нарід московську петлю.

Та брехнею світ пройдеш, але назад не вернешся. Большевики вже світ пройшли, а тепер, як це вони самі мимо волі з своїй статті намітили, повільно, але певно котяться в долину.

Щаслива їм дорога на тім новім шляху. Як їх не стане, ніхто за ними не заплаче. Буде на світі менше облуди, фарисейства і деморалізації.

ПРО „УКРАЇНІЗАЦІЮ"

(З книжки **Василя Кучабського** п. з. „Большевизм і сучасне завданнє Українського Заходу").

(Продовженнє)

Сучасна національна політика большевизму, — а в тім і „українізація", — є тільки звеном усієї його всесвітньо-переворотницької політики. В нашої „знаменито" інформованої її пресою публики взагалі немає ніякого погляду про большевизм. Те, що їй ота преса подає в собі ріжних власних гостроумних пояснень, викликує враження, нібито большевизм є якоюсь безмозґою істерією, в якій усякий большевик робить собі все, що тільки його душа бажає, а принаймні нібито большевизм є чимсь у роді нашої несвідомої ні куди, ні як, есерівщини з 1917—1919-ого років. З тої нашої „знаменитої" преси можна булоб у найліпшому разі набрати переконання, що большевики нічим не займаються, лиш „хитаннями" і „уступками" на моду українських урядів. Тимчасом політика большевизму перевисшає своєю доцільністю і гнучкістю політику хоч якої сучасної держави. І ледви, чи хто зумівби знайти правильнійші шляхи до цілей большевизму, аніж їх знаходять самі большевики. Якщоб навіть усі ті шляхи скінчилися в остаточному результаті лиш сліпими заулками, то й тоді це булаб вина не тактики большевизму, лиш нездійснимости його цілей взагалі.

Найпершим завданням большевицької революції було розторощити всяку протибольшевицьку зорганізованість і зорганізовану політичну активність, щоб таким чином забезпечити владу большевизму перед усяким протибольшевицьким переворотом. Це був змисл „воєнного комунізму" і нечуваного терору черезвичайки. Сьогодні це завдання виконане. Ще лиш наша публика на підставі „інформацій" своєї преси чекає з дня на день, що в Росії „щось станеться". Капіталістичні держави вже не чекають, лиш навязують із Росією взаємини. Большевицьку владу стабілізовано. Прийшла черга розпочати другий період большевицької політики: період мирного накоплення сил і перевиховання населення, щоб отара стероризованих одиниць потащила большевицький віз не лиш під батогами, а і з власної доброї волі.

Сюди належить теж і сучасна національна політика большевизму як щось, без чого большевизм взагалі не мігби обійтися. Її внутрішньо-російське завдання в тому, щоб зломити політичне вістря національного питання і таким чином упростити дальшу боротьбу большевизму з антибольшевизмом, переносючи її виключно на ґрунт суспільно-економічний, клясовий.

Пише про це Раковський так: „Створення цієї федерації (себто злиття всіх большевицьких „республік" в одну понаднаціональну державу. Прим. перекл.), очевидно не може наступити за одним почерком пера, лиш є результатом довшого або коротшого процесу переможення партикуляризму ріжних демократичних і національних буржуазних пересудів, результатом взаїмного пізнання і взаїмного пристосування". Це значить: большевикам не можна задоволитися самим лиш фізичним, мілітарним підбоєм національних держав, а треба постаратися їхнє населення ще й переконати в большевизмі, себто підбити його й морально. Це ясне, що такий підбій можна довершити лиш рідною мовою даного населення. Відтіль даремні страхи деяких Українців, щоб большевики не скасували їхньої національної політики. Не скасують, лиш навпаки будуть її чим далі тим інтенсивніще розвивати.

Річ для большевизму тепер у тому, щоб населення відвикло вважати саму по собі одиницю за цінність, а бачило в суспільности лиш верстви й маси, в яких одиниця затирається й має вартість ще лиш гарматнього мяса.

Якщо залишити на боці ріжні племена, яких не то націями, а й народами не можна назвати, то окрім московського є ще лиш три народи в Росії, які моглиб відограти більшу історичну ролю. Грузини, Українці й Білорусини. Довга й надзвичайно важка державна підлеглість тих народів Москві, а передовсім занадто часті й глибокі історичні переломи в їхньому минулому, що, руйнуючи традицію, не давали скристалізуватися їхньому національному аристократизмови, не лише вбили в них, а з окрема в Українців і Білорусинів, почуття їхньої національної індивідуальности і таким шляхом зрусифікували їх в останніх часах психічно й політично, але й навіть довели їхні провідні верстви до етнічної русифікації. В один час залишилася була в тих народів лиш етноґрафічна маса темного селянства, яке загубило зрештою всі національні признаки крім уживання рідної мови й окрім своєрідного етноґрафічного побуту. Колиж нахлинула хвиля романтики, а з нею й „відродження народів", то зокрема українське й білоруське відродження довелося починати з самих підстав: щойно від популяризації місцевої мови серед цілком, бо й етнічно, зрусифікованих провідних верстов тих народів. Цій популяризації став на перешкоді російський уряд. Борня за права мови піднесла в переконанню тих народів їхню мову до значіння чогось із національного боку не лише найважнішого, але й суттєвого. Відтіль, — мимоходом говорючи, — виробився в них погляд про „невміручість народу" у розумінню невміручости мови етноґрафічної маси. В такій стадії „відродження" застала ті народи теж і революція 1917-ого року. Лиш надзвичайно нечисленні одиниці тих народів розуміли національну справу ширше, ніж справа мови, і розуміючи національну свідомість як почуття індивідуальности нації, зразу поставили боротьбу на національно-політичний ґрунт боротьби за державність. Величезнаж більшість „національно свідомої" частини тих народів була ще, чи вже, настільки психічно зрусифікована, що індивідуальности своєї нації взагалі не почувала й таке почування вважала чимсь „шовіністичним", „чорносотенним", „негідним" і на всякий випадок надзвичайно „шкідливим". Але це зрештою загальна поява, що найбільше інтернаціонально „поступовими" є якраз інтеліґенції бездержавних народів із низькою національною культурою. Відтіль усі змагання „національно-свідомих" Українців, Білорусинів і Ґрузинів пішли в революції 1917-ого року до того, щоб забезпечити права мови їхніх народів і лиш „українізувати", „білорутенізувати" й „ґрунізувати", не розвалюючи зрештою єдности Росії. Колиб давна Росія постояла довше й колиб оті народи лише крок за кроком і в невпинній важкій боротьбі мусіли здобувати права їхньої мови, то в тій боротьбі виковувалосяб теж по всій імовірности і їхнє почуття національної індивідуальности, яке згодом виявилосьби у їхньому національно-державницькому сепаратизмі. Свідомість-же, що вони підчинені чужій нації, лиш підбивалаб була їхні національні амбіції й осьтак приспішилаб їхню кристалізацію в націю. Тимчасом революція нагрянула занадто рано і в нові часи, в яких можна було здобути все, не ризикуючи нічим, вони увійшли зі смішно скромними етноґрафічно-культурницькими бажаннями самого тільки збереження їхньої мови.

Метою-ж большевизму тепер не допустити до того, щоб оті народи скристалізувалися в нації, свідомі своєї індивідуальности. Це можна осягнути не инакше, як лиш роблючи зайвою всяку боротьбу за національні цілі, бо лиш у боротьбі творяться нації. А що національна свідомість важніщих народів Росії ще не цілком дозріла настільки, щоби ставити собі инші цілі окрім бажання мови, — та й то на великих їхніх областях навіть і стільки ні, — то задоволюючи це бажання, большевики сподіються підрізати тим національні змагання тих народів взагалі. Осьтак перша мета большевицької національної політики: приспати національне почування народів Росії, не дати йому скристалізуватися в боротьбі за мову в почуття національної індивідуальности.

(Конець буде).

МОЛОДИЙ АРТИСТ.

Великий успіх молодого українського артиста-скрипака.

Українська публика в Джерзи Сити, Ню Йорку, і в околиці вже мала нагоду нераз почути гру молодого артиста-скрипака **Осипа Д. Стеткевича**. Його грою й успіхами наша публика одушевлялась, але певно неодин гадав, що се признанне Українців для Українця, отже трохи сторонниче.

Але ось 21. м. м. наш молодий 14-літній артист виступив перед американською публикою і хотяй вона чужа Українцям і занадто холоднокровна, а одушевлялася грою О. Д. Стеткевича ще більше аніж передтим Українці.

Молодий артист-скрипак О. Д. Стеткевич виступив дня 21. м. м. на 15-му річному концерті Дикинсон Гай Скул в Джерзи Сити, де він студіює (він там тепер на другому році „гай скул"). Публики було 1,500 душ, найвизначнійших Американців, громадян Джерзи Сити. Наш молодий артист відіграв на скрипці більші кусники Ґріґа і Крайзлера. Своєю грою він так захопив публику, що не тільки засипала його бурею оплесків, але й проголосила героєм вечера. Усі говорили тільки про молодого українського артиста як про великий талан, що вже тепер здобув велике знанне і техніку.

В понеділок, 23. м. м., тесаме сказали джерзиситські американські ґазети Jersey Journal і Jersey Observer. Вони в оцінці концерту подали фотоґрафії молодого українського скрипака і проголосили його небувалим таланом.

Дневник Jersey Observer, вказавши на одушевленнє публики грою О. Д. Стеткевича, пише, що він грав пречудно і задивував усіх своєю технікою.

Ще з більшим признанием писав того дня дневник Jersey Journal, який вказав на його небувалу майстерну техніку і глибоке відчуттє музики.

Акомпаніювала молодому скрипакови його сестра, відома артистка-піяністка панна Віра Стеткевичівна.

Панна Віра Стеткевичівна і О. Д. Стеткевич тепер ще студіюють в Консерваторії Музичної Штуки Едвина Бента в Ню Бранзвик, де панна Стеткевичівна буде на другий рік учителькою.

Молодий скрипак приготовляється тепер до власного концерту в Ню Бранзвик.

В. Б.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК.

Тут приїхав у минувший вівторок на корабли Дайчлянд Іван М. Поддубний, признаний найбільший борець у цілому світу. Родився в Полтавській губернії, селі Богодуховна. Його каріера почалася в 1901 р., а в 1905 р. одержав в Парижи шампіонат, котрий держить і досі.

Спровадив його сюди п. Джек Пфефер менаджер, котрий спровадив також тут Гаркавенка.

Менаджер Поддубного визвав вже всіх борців в Америці, щоб попробувалися з Поддубним. В р. 1924 Поддубний одержав першу нагороду за поборенне 60 борців. — Перший його виступ буде в Ню Йорку в Армори на 34 улиці, 14. грудня с. р.

БОСТОН, МАСС.

Як дбають українські жінки про старий край.

Одною з немногих місцевостий, де є свідоме, патріотичне українське жіноцтво — є місто Бостон. — Жіноцтво тутешне дуже гарно зорґанізоване в Товаристві Покрова Пресв. Богородиці, в котрім то на кождих сходинах заохочують себе всі взаїмно не лиш до любови і згоди, але і до патріотизму, любови свого рідного народа і до патріотичного виховання своїх діточок. Жіноцтво наше свідоме сего, що в молоді наша будучність. Може дехто пригадує собі, що в минувщім році тутешні діти заколядували на Рідну Школу найбільшу коляду діточу в цілих Злучених Державах. І сего року так буде, а це є вислідом патріотичного виховання нашого жіноцтва.

Сего літа рішили наші жінки на одних своїх сходинах зайнятися ще й збіркою на голодуючих, для котрої вибрали з поміж себе вісім жінок, котрих, як також жертводавців, імена подаємо. А іменно збирали жертви: І. Катерина Лашкевич і Анастазія Грицевська і узбирали $74.75.

Жертвували:

По $5.00: Олена Федорович; по $2.00: Михаїл Проскурняк, Катерина Лашкевич, Анастазія Грицевська і Катерина Левко; по $1.00: Анна Виноградник, Анна Маслянка, Адам Гапанюк, Петро Кичеренко, Анна Марціновська, Марія Бордун, Марія Видорович, Іван Дорош, Катерина Бурляк, Анна Ґрушецька, Олекса Панькевич, Михайло Куравський, Михайло Юрасик, Зофія Зінкевич, Олена Рибак, Олена Переходюк, Михайло Гуцуляк, Параска Погорецька, Олена Оленіч, Текля Купчик, Катерина Виноградник, Френк Астромські, Параска Весюк, Евдокія Туршинець, Маґда Корона, Олена Каменецька, Ольга Козакевич, Юрій Клюка, Олекса Підгірний, Юлія Добровольська, Дмитро Лашкевич, Олена Семенюк, Ольга Івашків, Олена Крикливець, Анна Куравська; 60 цнт.: без імени; по 50 цнт.: Анна Перходюк, Григорій Мигован, Маґда Харатюк, Михайло Луцик, Катерина Блашків, Василь Панталюк, Пелягія Фринчко, Онуфрій Лашкевич, Катерина Косован, Ілько Кутний, Олена Косован, Петро Улашкевич, Василь Куравський, Розі Тукіш, Олекса Ткачук, Клим Гуменюк, Іван Олійник, Марія Жукотинська, Михайло Кектик, без імени, Горпина Бутинська, Катерина Білак, без імени, Іван Ґеба, Николай Дзьобанюк, без імени, Анна Лакуста, Яків Дмитрюк, Василь Маслянка, Михайло Бідак, Анна Рак, Василь Мельничук, Лука Гриценко, Мирон Гуменюк, Іван Кравчук, Параска Поліщук, Розалія Вонс, Петро Котапський; по 30 цнт.: Марія Костащук, Марія Кава, Олена Антонюк, Петро Романюк, Олена Полонка, Юстина Михалюк; по 25 цнт.: Францішок Котапський, Параска Вонс, Анна Гальчук, Марія Станкевич, Теодор Оверко, Петро Равлюк, Олена Федорчук, Марія Заяць, Михайло Чепига, Казімір Ношка, Настя Ґродзі, Евдокія Поліщук, Францішок Потулькевич, Дора Таранец, Марія Парфинюк, Текля Марущак, Михайло Безкостий, Параска Мардаревич, Михайло Мельничук, Филип Ройнапскі.

II. Катерина Лашкевич і Анна Козулькевич узбирали в Линн, Масс. Жертвували там підкарпатські Русини $10.25, а іменно:

Братство Соединенія Св. Василія Великого $2.00; по $1.00: Петро Куруц, Николай Куруц, Іван Костурко, Михайло Лазорчак, Іван Іліяш, Катерина Мартин і Іван Жачок; по 50 цнт.: Іван Грицко і Іван Чабра; по 25 цнт.: Терешко Токар.

III. Ксеня Ярош і Александра Шафранська узбирали $42.75. Жертвували:

Олекса Кудрик $2.00; по $1.00: Марія Дяків, Катерина Тиличин, Ксеня Ярош, Александра Шафранська, Дмитро Кузь, Катерина Штоґрин, Петро Завалнюк, Марія Козюпа, Станислав Шадай, Яґа Хомин, Франка Бойко, Марія Зварич (старша), Михалина Тодощук, Розалія Скалецька, Леонтина Інікоборота, Анна Ульчак, Зофія Безвубка, Параскевія Ульчак, Варварка Начас, Марія Копанська, Татіянна Камінська, Гр. Петрейко, Михайло Майдан, Євдокія Боднар, Йосиф Бербелицький, Марія Попович, Зофія Литвин, Марія Зварич (молодша), Григорій Зварич, Кирило Смольчук, Матрона Дацко, Николай Довганчук; і о. Йосиф Пелехович; по 50 цнт.: Ксеня Гринюк, Катерина Січкоріз, Катерина Любачівська, Юстина Чопик, Анна Роґовська, Анна Пащак, Текля Волошин, Євдокія Сілінська, Катерина Цибулска, Емілія Осиця, Софія Коцур, Розалія Верис, Зофія Козак, Анна Корчаковська; і 25 цнт.: Михайло Лавчина.

IV. Євдокія Старушок і Олена Музика узбирали $15.00. Зложили:

По $1.00: Мелянія Умайло, Євдокія Старушок, Микола Кукурудза, Олекса Любачівський, Дмитро Шидловський, Олена Музика, Пилип Боднар, Антін Гарматюк, Іван Берестецький, Анастазія Побережник, Марія Волошин, Анна Зілінська; по 50 цнт.: Микола Давискиба, Стефан Сухецький, Дмитро Галатин, Григорій Костецький, Андрій Берестецький, Петро Музика.

V. Анна Козулькевич і Доротея Зінковська узбирали $32.75. Жертвували:

По $2.00: Юрій Кавацюк, Олена Погорецька, Ів. Зінковський; по $1.00: Андрій Пиняк, Марія Снігур, Анна Люкс, Анна Бурачинська, Анна Козулькевич, Михайло Козулькевич, Каролина Козулькевич, Дмитро Зінковський, Іван Фліс, Іван Грицевич, Анна Степасюк, Параскевія Погорецька, Марія Виноградник, Марія Григорчук, Атаназій Юручкі, Катерина Підгірна, Марія Данилюк, Евфрозина Байрак, Василь Маслянка, Катерина Онищук; по 50 цнт.: Григорій Турчинець, Михайло Юрасик, Анастазія Стадник, Олена Голубяк, Агафія Бербелицька, Каролина Томащ, Домініка Неходюк, Параскевія Кучер, Опанас Мірошка, по 25 цнт.: Лев Дутчак, Николай Мойсюк, Володимир Романович, Марія Ясінська, і трох, які не подали свого імени.

Разом узбирано всіх жертв на суму $175.50 і відослано голодуючим через Обєднанне у Филядельфії.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

АРНОЛД, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 296, дає до відома всім своїм членам, що річний мітинґ відбудесь 20-го грудня в парохіяльній гали. Прошу всіх членів того відділу, щоби прийшли на мітинґ на 2-гу годину пополудни. — А. Гарачмак, секр.

В ПОГОНІ ЗА МІЛЮНАМИ.

(З німецької повісти Е. Ґ. Зеліґера переробив В. К.).

(Продовження)

(10)

За хвилину він зник у лісі. Петер Фос заніс портфель на своє місце.

Потім він застукав до вікна, за котрим спав Мінквіц. Цей засвітив світло, відчинив двері і перелякався, побачивши перед собою тюремного сторожа в одязі арештанта.

„Петер!“ скричав він налякано і мусів покласти лямпу, так дріжали йому руки. „Що з тобою?“

Петер Фос розповів цілу подію і сів у своїм новім одягу за вечерю. Мінквіц дивився на нього то з подивом, то з переляком.

„Фальшівник документів!“ потішав його Петер Фос. „Дурачина. В Америці не буде фальшувати документів. Там мусить наперед навчитися по англійськи“.

Але пімста не забарилася. Чверть години після втечі Еміля Попеля вся поліція в Штрінау була вже на ногах. Поліцейський на мості показав напрямок утечі. Поліційна собака підхопила слід. Коло північ вона стала гавкати перед шкільним будинком у Поґрау.

Петер Фос, що пив власне третю склянку ґроґу, насторошив вуха. Одним скоком він опинився в саду. Почалася скажена гонитва. За хвилину він попав у руки поліцейського, що заступав дорогу до села.

„Нарешті маємо тебе пташку!“ сапів грубий Мільцнер, присвічуючи йому в лице електричною лямпкою. „Тепер ми тобі досолимо за твою зухвалість“.

Петер Фос не опирався. Його звязали і повели до школи, де лишився Мінквіц у крайній розпуці.

„Звідкіля ти взявся в школі?“ сапів Мілцнер.

„Я хотів красти убрання!“ брехав Петер Фос.

Мінквіцові впав камінь із серця.

„Розуміється красти убрання і гроші!“ ревів поліцейський і штовхнув його в бік. „Три роки не минуть тебе тепер“.

„Трохи за багато!“ відповів Петер Фос рівнодушно. „Двох буде досить“.

Де я безпечнійший перед Додом, як не в пруській тюрмі! думав собі Петер Фос спокійно і дав себе всадити на віз. За хвилину вони були у штрінавській тюрмі.

Його привели перед тюремного директора. В протилежности до свого колеґи із Сен Мальо цей директор не мав ніяких наукових амбіцій і вдоволявся тим, щоб бути коректним урядовцем.

„Отже це той втікач?“ спитав він, споглядаючи критично на Фоса.

„Ах, пане директоре! зойкав Петер Фос жалісно, заломлюючи руки. „Не робіть мені нічого злого. Я того не робив охотно. Воно так найшло на мене несподівано“.

„Вивести його геть!“ приказав директор енерґічним рухом руки. „Негайно списати протокол! Фотоґрафія, відтиск пальців! Чи ще апарат не направлений? А потім три дні вода і хліб“.

Десять мінут пізніще Петер Фос сидів у ванні. Вода була холодна.

„Скільки разів на днину тут купають?“ спитав він простодушно.

У відповідь розлючений тюремний сторож встромив йому голову під воду, аж йому духу не стало.

„Слухайте!“ закричав Петер Фос сердито, порскаючи водою. „Я не привик, щоб зі мною так поводились“.

„Мовчи!“ заревів сторож. „Тут ти маєш мовчати, поки тебе не спитають!“

„Дькую за науку!“ подумав Петер Фос. Коли він встав, його обличча було синьо-червоне. Попав, небоже! думав він, обтираючи сльози з очей. Тут люди не такі добродушні, як у Сен Мальо!

До фотоґрафії він натер і надавив собі ніс, щоб надати йому як найбільш простацький вид, і похнюпився так, що виглядав більш похожий на Еміля Попеля, як на Петера Фоса. Далі зміряли його зріст, ширину грудної клітки, взяли відтиск пальців і все вписали докладно в протокольну книгу. Потім обслухав його тюремний лікар.

„Здоровий як горіх!“ сказав лікар і відійшов.

За чверть години фальшивий Еміль Попель сидів у передостанній келії по правому боці найвищого коридору. Він поклався на причу, бо був змучений як собака.

Фрідріх Мінквіц дякував Господу Богу, що ще так вийшов з цілої історії. Правдивий Еміль Попель давно вже їхав як Петер Фос через Австрію на південь.

Дод і Полі були все ще в Гамбурзі і ждали на наслідки гончого листа. Те, що на вулиці придержано правдивого капітана Сімса, не можна було вважати великим успіхом.

Дод перешукував далі гамбурські реєстри, і дійшов нарешті до того, що Петер Фос жив давнійше у хазяйки Ганзен при вулиці Адольфа.

Зі старою Ганзен Дод справився в одній хвилині. Вона була надзвичайно чесна, щоб крутити. Щоб це могло пошкодити Фосові, в це вона не вірила. Він жеж був невинний.

З її допомогою Дод склав новий опис його особи і випитав її про все.

„Він збирався їхати до Берліна!“ призналася вона нарешті.

Це була правда, але Берлін великий. Тут найти його!

Ще того самого дня Дод розіслав новий гончий лист і помістив його в деяких більших газетах. Потім вислав телеґраму то фірми Стоке і Яркер в заспокоєнням, що згублений слід знов найшовся.

Після цього Дод і Полі поїхали до Берліна.

Петер Фос сидів у своїй безпечній келії і їв горохову зупу, в якій плавав маленький кусок сала.

Коли так далі піде, думав він, буду змушений захоріти! Може-б невеличкий напад божевілля. Тоді дістануся до закладу для божевільних. Там буде веселіще.

Коли вечером сторож провірював келії, Петер Фос стояв посеред кімнати і робив ґімнастичні вправи.

„Чого дивитеся таким лихим оком, пане інспекторе?“ спитав Фос зажурено. „Не беріть мені цього за зле, що я напав на вас ззаду. Це не є мій звичай. Але часами я сам не знаю, що роблю. Я вже досить каявся за це“.

„Так!“ відповів люто сторож. „Знаю я вже ці штучки“.

Він пішов, а Петер Фос взявся далі до ґімнастики.

Чи видержу тут два роки? подумав він і поклався на причу.

9.

Дод і Полі були в Берліні! Полі не могла нагадати собі, як називається місцевість, де її чоловік виховувався у свого дядька. Додові не лицилося нічого иншого, як їхати назад до Гамбурґа і перешукати далі реєстраційні списки.

Щастя сприяло йому. Він найшов у реєстрі за 1892 рід Петера Фоса, що мельдувався до Штрінау на Шлеску. З цею знахідкою він вернувся до Полі і повідомив її.

„Штрінау!“ крикнула вона, плескаючи в долоні. „Так. Це те місто. Там його дядько є при суді“.

Але, як називається дядько, вона не знала.

На другий день в полудне вони прибули до Штрінау. Боббі Дод лишив Полі в готелі „Під золотим хрестом“, а сам пішов зараз до маґістрату і зажадав реєстраційних списків. Але список за 1892 рік згорів перед кількома роками.

Маґістрацький урядовець не пригадував собі назвища Петера Фоса. Дод вернув до Полі і спитав її, до якої школи ходив її чоловік.

„До вищої!“ відповіла вона швидко. „Він знав по латині. Він розповідав мені нераз про своїх професорів“.

Через пять мінут Дод входив в будинок ґімназії і зажадав, щоб його завели до директора.

Директор Плімпель мав кепську память і покликав до помочи старого професора Цунтермана.

„Петер Фос!“ скрикнув професор. „Цей чоловік був у нашій ґімназії. Рівно шість років і сім місяців. Я затямив собі його, бо він втік був одного гарного дня. Це було велике ледащо без найменшого талану до математики. По моїм рахункам він повинен скінчити в арешті. Він мешкав тут у свого дядька, радника краєвого суду Печа“.

„Чи можу прохати його адресу?“ спитав Дод.

„Пільна вулиця 25!“ відповів професор Цунтерман напамять.

Дод записав собі адресу і попращався. Йому все більше насувалося припущення, що Фос сховав тут, у Штрінау, гроші. Він хотів доконче розвідати, чи був він тепер тут і в кого мешкав.

Задля цього він пішов до поліційного інспектора. Він представився йому як Американець, що по родинним справам приїхав до Европи.

„Я шукаю за чоловіком,“ сказав він, „що перебуває в цих околицях, мабуть під фальшивим назвищем“.

Дод описав як найдокладніще Петера Фоса на підставі його останнього вигляду. Інспектор покликав поліцейського Мільцнера.

„Так, такий чоловік звернув був недавно мою увагу!“ сказав Мільцнер, переглядаючи опис особи. „Матрос. Так є! Він декілька разів обідав під „Синім оленем“. Разом з ним сидів учитель Мінквіц із Поґрау. Але від яких двох-трьох тижнів я його вже не бачив“.

Дод записав собі адресу учителя і розвідав, як йому йти до тої школи. Потім вернув до готелю, де ждала на нього нетерпляче Полі, і разом з нею поїхав на Пільну вулицю.

Повозка задержалася перед 25 числом. Дод заплатив візника, Полі потягнула за дзвінок і за хвилину хазяйка завела їх перед старого радника.

„Я називаюся Боббі Дод!“ промовив Дод кланяючись злегка. „Я детектив“.

„І ви шукаєте за моїм небожем Петером Фосом!“ докінчив судовий радник ввічливо.

„Він був тут у вас?“ питав Дод далі енерґічно.

(Дальше буде).

ПОКЛИК ДО АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ВІД МІСТОЧКА КРАКІВЦЯ.

Переслана перед пару літами грошева допомога зістала зужита на потреби нашої читальні, однак лишилась без ніякої подяки для цих, котрі зложили добровільні жертви як вірні і добрі члени української суспільности, котрі почуваються до народнього обовязку.

Невідрадні відносини в нашім краю, про котрі Вам звісно, були причиною так спізненої подяки. Одначе ми не перестаємо в праці для народнього добра та розпочалисьмо відбудову домівки читальні „Просвіти".

Богато праці вимагає це завдання, одначе удалось вже нам серед тяжких обставин довершити часть цеї задачі.

Невідраднє фінансове положенне в нашім краю є причиною, що громадяни місточка Краківця цілком зубожіли і не в силі навіть малою лептою причинитися до так похвального діла, як відбудова власної домівки читальняної, де моглибися зійти на читання ґазет, представлення та народні відчити і инші народні свята.

Тому ми звертаємося до Вас, яко вірних синів Неньки-України, в котрих любов до Неї жевріє горячим полумям, і котрі хотяй самі працюють в поті чола на хліб насущний, з уклінним проханням, щоби були ласкаві зарядити між собою збірку і хотяй малими датками причинитися до довершення розпочатого діла.

Всякі матеріяли, потрібні нам ще до скінчення домівки, дуже дорогі, а тимсамим потрібні нам великі капітали, а бодай 1000 зол. Колись та квота булаби для нас маловажною, а ми самі між собою булиби зложили, та в нинішних часах є це сума о котрій годі нам мріяти.

Тому ми, знаючи горячу жертвенність наших братів Українців, котрих доля загнала ген за море, а котрі мимо того привязані є цілим серцем та любовою до свойого народу — віримо свято, що і на це наше прохання відгукнетеся та перешлете жертви по Вашій можности, щоб ми могли в як найкоротшому часі докінчити будову розпочатої праці нашої читальні.

Пересилку просимо переслати на руки Всечесн. о. Василя Матковського, голови нашої читальні.

Дякуючи ще раз за давнійшу жертву, дякуємо вже наперід за майбутню, бо ми переконані, що наші прохання у Вас увінчаються гарним успіхом.

Найщирійший привіт з рідньої землі вірним Синам Галицької України.

ВИДІЛ:

о. Василь Матковський, Слиж Іван, Петро Фартух, Данило Слюсар.

Краковець, дня 12. XI. 1925.

БИТВА ПІД ГОРОДКОМ 1655 Р.

(В 270-літню річницю).

Частина польського війска під командою гетьмана Потоцького, київського воєводи Замойського, чернигівського Тишкевича, Павла Ліпніцкого та богато других знатних панів польських загналася аж до Городка і там на Верещиці заняла оборонні позиції.

Богдан Хмельницький обложив головною силою свойого війска Львів, а проти Городка вислав три полки: один козацький, миргородський під командою полковника Григорія Сахновича Лесницького і два московські полки.

Польські сили були значні. 6,000 жовнірів та богато доохоличної шляхти, яка шукала захисту перед козаками. Заки козацьке війско надійшло, Поляки заняли дуже пригожу позицію між Городком а Каменобродом.

Табор Потоцького, поставлений на Дроздовицьких Полях, по західній стороні ставу, який в цім місци творить місцева річка Верещиця був недоступний. Козаки могли до нього дістатися, з двох сторін: або через багна під Каменобродом на північ від ставу, або з полудня через місто і греблю, що лежала між ставом, а багнистим яром-коритом тоїж річки Верещиці. Годиться при цім згадати, що і через місто перехід був дуже трудний, бо в замку Потоцький умістив також свою залогу — а природне укріплення Городка, обведеного довкруги раменами Верещиці, з окрема яром і валом, становило справдішню твердиню.

Козаки задумали наперед здобути місто і замок, а відтак вдарити на табор Потоцького. Після оповідання сучасного польського історика, а заразом бувшого посла короля Івана Казимира до Хмельницького Самійла Грондського плян свій перевели козаки підступом. Бо, щоб відвернути увагу польської сторожі головної мійської брами, охотники місячної ночи з дня 28. на 29. вересня незамітно човнами перейшли став і в кількох місцях підпалили місто. У місті думали, що вогонь занявся випадково і всі кинулись на рабунок. Сторожа, що була біля брами також відбігла до вогню. Тоді козаки і Москалі використали догідну хвилю і львівською брамою захопили місто.

Війско Потоцького відступило за греблю і дня 29. вересня уставилось до бою.

Козаки вже не могли перейти греблі, бо була сильно оборонювана. Одначе і тут дали собі раду. Розібрали кілька хат і дошками вимостили другий перехід, через болота Верещиці.

Почалась битва в місци, де тепер залізничий шлях. Серединa московської кавалерії наступила у великім числі на полки Потоцького, київського воєводи Замойського і чернигівського Тишкевича які то становили центр польського війска.

Коронні жовніри в горячім бою видержали три години. Московська кавалерія, хоч була добре узброєна, закута в панцирі, не показалася особливою. І коли прийшло на шаблі— відступила о три кільометри. Одначе в час прийшла козацька піхота, яка через болота по новозладженій дошками дорозі зайшла Полякам дорогу з заду і рішила побіду. Незабаром по козацькім наступі польське ліве крило заломилось — а відтак праве. Московська кавалерія тепер вже завернула з утечі і знова наступила.

Ненадійно на поміч Полякам надійшла шляхта з Перемиської землі, яку Поляки взяли за козаків і пустилися вростіч. В бою того дня Поляки понесли великі втрати, бо згинув полковник Демульт, Павло Ліпніцкій з Корибутів і много знатнійшої шляхти. Потоцький з останками відступив до Брухналя, де на другий день козаки остаточно його розбили. Самі найвиднійші пани попали в неволю. Много погибло в бою— решта розсипалась. Весь обоз козаки дістали в свої руки.

Самому Потоцькому вдалося нічцю втекти з останками свойого війска до Яворова, а звідти до Ярослава.

Посполите рушенне, на яке гетьман Потоцький покладав великі надії — спізнилося. Шляхта, яка з поблизьких земель прибувала з помочю, вже з далека зачула про розгром коронного війска і завчасу розїхалася, куди хто міг, щоб не попасти в руки побідним козакам. Одначе таки не уйшла злої судьби, бо їх обдирали і грабили то здеморалізовані жовніри Потоцького, то селяни, які піднявши повстання, скрізь на них засідали по дорогах.

Рештка армії Потоцького зледащіла і то до того степеня, що стала язвою навіть для своїх земляків. Хроніка О. О. Бернардинів в Тарнові подає, що вони були для мирного населення „грізнійшими від Шведів", бо кілька тисяч цих розбитків Потоцького скрізь по околици грабили майно ксьондзів, шляхти і селян. Їх збунтованих боявся навіть сам король.

По цій світлій городецькій побіді над Потоцьким полковник Лесницький зі славою вернув до свого гетьмана Хмельницького під Львів і вже дня 4. жовтня брав участь в параді ґенеральної старшини в справі переговорів з львівськими міщанами. (Новий Час).

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.
2. — Виразно і читко.
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнєм „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надоложила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми або безвартних щодо змісту; [illegible]